

Ingrado

Verzuim
18+ notitie

december 2022

Inleiding

In de wet is vastgelegd dat een mbo-school een RMC-melding moet doen als een jongere van 18 jaar of ouder minstens 4 aaneengesloten schoolweken (28 kalenderdagen) ongeoorloofd afwezig is. Geoorloofd verzuim, bijvoorbeeld ziekteverzuim, van 18-plussers mag niet door de school gemeld worden bij RMC.

In de praktijk van mbo-scholen en RMC-teams bestaat behoefte eerder in actie te komen bij verzuim van 18-plussers om zo uitval te voorkomen. In 2015 heeft Ingrado daarom samen met haar leden en samenwerkingspartners in het project 'Verzuim 18+, we missen je!'¹ landelijke afspraken gemaakt voor de verzuimaanpak van jongeren ouder dan 18 jaar. Daarin is onder meer vastgelegd dat voor deze groep jongeren dezelfde wijze van melding en opvolging wordt gehanteerd als voor leer- en kwalificatieplichtige jongeren. Dat wil zeggen dat alle verzuim geregistreerd wordt door de school en er melding wordt gedaan bij RMC via DUO bij 16 uur ongeoorloofde afwezigheid in 4 weken.

'Door 18+ is een andere verzuimaanpak nodig'

Deze landelijke afspraken hebben ertoe geleid dat de samenwerking tussen RMC en MBO zijn verbeterd en dat mbo-instellingen veel beter het verzuim registreren en in grote mate zelf actief verzuim proberen tegen te gaan en, in toenemende mate, actief aanwezigheid stimuleren.

Veel voortijdig schoolverlaters hebben een verleden van verzuim, maar slechts ongeveer 20% van de verzuimers wordt vsv'er. Alleen het kenmerk dat iemand verzuimt is niet voldoende om te bepalen of iemand een (groot) risico op uitval heeft. Veel meldingen, tijd en aandacht gaat uit naar (groepen) jongeren met een zeer kleine kans op uitval. Op basis van een veelheid aan kenmerken (aanwezigheid, studievoortgang, gedrag etc) signaleren scholen problemen bij jongeren, waarbij verzuim één belangrijke indicator is.

Ander onderzoek laat zien dat een preventieve aanpak met intensieve begeleiding zeer effectief kan zijn bij het tegengaan van uitval, maar dan is het goed signaleren en selecteren van de jongeren noodzakelijk. De huidige verzuimaanpak 18+ is hier niet afdoende toe in staat en moet daarom doorontwikkeld/aangepast worden.

Uit het onderzoek 'Verzuim 18+ en monitoring Jongeren in een kwetsbare positie (Jikp)', dat Ingrado in 2022 heeft laten uitvoeren door Regioplan, blijkt ook dat er verschillen zijn in afspraken tussen mbo-scholen en RMC-teams over het melden van verzuim 18+. Dat geldt ook voor het wel of niet in behandeling nemen van de verzuimmeldingen 18+ door RMC.

Deze notitie heeft tot doel meer inzicht te geven in de huidige werkwijze rond het verzuim 18+, duidelijk te maken waarom er de huidige aanpak niet (meer) afdoende is en te laten zien welke rol scholen en RMC-teams hierin idealiter spelen.

Ingrado heeft in het voorjaar van 2022 gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van mbo-scholen en RMC-teams over de huidige werkwijze rond het verzuim van studenten van 18 jaar en ouder. De opbrengsten van deze gesprekken zijn verwerkt in deze notitie. Ook zijn uit verschillende regio's voorbeelden opgenomen waarin de huidige werkwijze rond verzuim 18-plus wordt belicht.

¹ Zie website Ingrado: [Ingrado - Iedere jongere heeft recht op ontwikkeling](#)

VOORBEELD

RMC IJssel-Vecht

RMC IJssel-Vecht heeft met meerdere mbo-scholen te maken. Het aantal verzuimmeldingen 18+ nam de afgelopen jaren flink toe. De regio wil meer effectief inzetten en minder focussen op verzuim 18+. Het uitgangspunt is dat scholen aan zet zijn om de eerste gesprekken te voeren bij verzuim. RMC wordt door het zorgadviesteam van de school betrokken om mee te denken, soms ook kritisch te zijn, of onderwijs wel haalbaar is. RMC komt in actie als blijkt dat er wat anders nodig is.

Onderwijs en school willen graag duidelijkheid over de rollen en interventies van elkaar. Hoe doen we dit nou samen in de praktijk?

In plaats van verzuimgesprekken, die nu vooral door de scholen worden gedaan, richt RMC zich op Toekomstgesprekken. Dit zijn gesprekken met jongeren die uitgeschreven gaan worden. Er wordt onder meer gekeken naar de oorzaken van uitval, naar een eventuele nieuwe opleiding en ook naar uitstroommogelijkheden richting de arbeidsmarkt. Een Toekomstgesprek leidt tot een Toekomstplan dat jongeren nieuw perspectief geeft. Als de jongere al wat meer afstand heeft tot de school, bemiddelt RMC soms tussen mentor en jongere. Jongeren overzien niet helemaal wat de consequenties zijn van bepaalde keuzes. RMC kan de gevolgen uitleggen van schoolverlaten en laten zien welke stappen mogelijk zijn om alsnog een diploma te halen of een duurzame plaatsing op de arbeidsmarkt te realiseren. Dit vraagt een nauwe samenwerking met de arbeidsmarktregio en de lokale zorgstructuren.

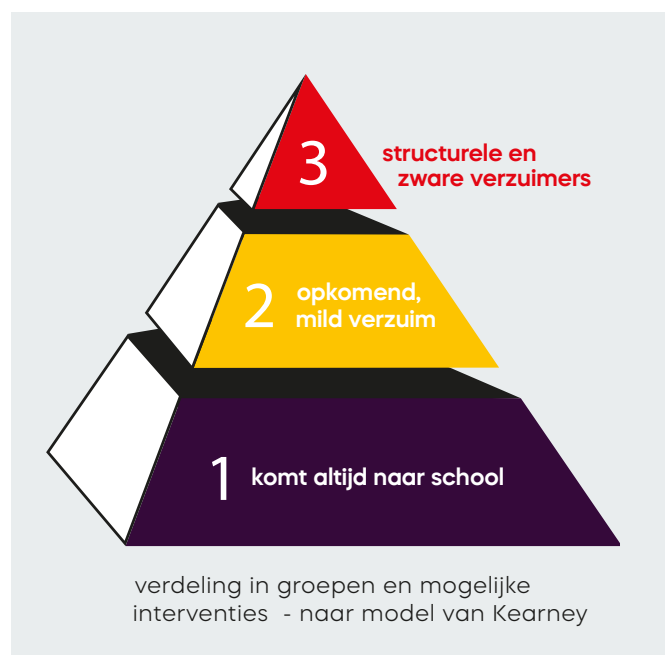
RMC geeft aan dat dit de drie meest voorkomende gesprekken zijn:

- Jongere is niet aanwezig om diverse (lichtere) redenen maar wil graag de opleiding afmaken = ondersteuning van de SLB'er;
- Jongere is niet aanwezig als gevolg van problematiek, het is onzeker of hij of zij verder kan met de opleiding = inzet ondersteuningsvoorzieningen op school of via de gemeente;
- Jongere is niet aanwezig doordat de opleiding niet passend is. Hij of zij wil stoppen en een andere opleiding gaan volgen of gaan werken of een combinatie van beide = inzet Toekomstgesprek

Zie Ingrado Magazine #48 van december 2022 voor een [artikel over de Toekomstgesprekken](#).

1 Ontwikkelingen rond verzuim

Het terugdringen van verzuim en voorkomen van voortijdig schoolverlaten staat bij het huidige kabinet hoog op de agenda. Minister Wiersma van OCW heeft, mede namens minister Dijkgraaf, in juli 2022 zijn Verzuimbrief naar de Tweede Kamer gestuurd en een wetsvoorstel in internetconsultatie gebracht betreffende de aanpak van verzuim. De focus wordt daarin verschoven van verzuim naar aanwezigheid en alle soorten verzuim van meer- en minderjarigen moet worden geregistreerd door scholen. Het melden van alle soorten verzuim bij de gemeente blijft beperkt tot leer- en kwalificatieplichtige studenten.

Dit wetenschappelijk onderbouwde raamwerk van Kearney en Graczyk (2014) heeft drie interventieniveaus:

> *Niveau 1. Algemene interventies om schoolaanwezigheid te bevorderen en schoolverzuim te voorkomen (aanwezigheidsbeleid).*

Door te focussen op aanwezigheid ligt de nadruk op je welkom, veilig en goed voelen op school. Hierdoor kunnen studenten zich maximaal ontwikkelen en worden eventuele problemen in een vroeg stadium opgepakt. Aanwezigheid is het uitgangspunt. Studenten worden gemist als ze er niet zijn. Voor de overgrote meerderheid van de studenten zou dit generieke beleid moeten voldoen.

> *Niveau 2. Gerichte interventies voor jongeren die risico lopen op problematisch schoolverzuim (ontluikend verzuim).*

Wanneer studenten geregeld niet aanwezig zijn, is meer gerichte actie nodig vanuit de school en eventueel andere partijen. Hierin hebben studieloopbaanbegeleiders (slb'ers) of mentoren een belangrijke signalerende rol. Zij worden geholpen door aanwezigheidsoverzichten die de verzuimregistratie van de school oplevert. Individuele gesprekken met de student, ouders/verzorgers en school zijn gericht op het achterhalen van achterliggende oorzaken van het verzuim en hoe die aangepakt kunnen worden. Leerplicht/RMC en/of de jeugdgezondheidszorg worden desgewenst ingeschakeld door de school.

> *Niveau 3. Intensieve interventies voor jongeren met problematisch schoolverzuim.*

Voor de groep studenten met problematisch verzuim is een intensieve aanpak nodig met expertise van meerdere partijen wegens achterliggende problematiek. Dit zou om slechts een klein deel van de studenten moeten gaan.

VOORBEELD

ROC de Leijgraaf (nu Koning Willem I College) en RMC Brabant Noord Oost (RBL BNO)

De samenwerking op verzuim tussen ROC de Leijgraaf (KW I) en RMC Brabant Noord Oost heeft een lange geschiedenis. In 2011 kwamen de jongeren van 18 tot 23 jaar op de politieke agenda. Deze groep jongeren bleek bij uitval pas laat in beeld te komen bij RMC. Het RMC is vanaf dat moment het verzuim van 18-plussers gaan oppakken.

In het begin verliep de samenwerking moeizaam; RMC ontving veel meldingen van jongeren die aangaven dat ze wel aanwezig waren. Mbo-instelling en RMC hebben toen samen de urgentie voor verbetering benoemd. Vanaf toen zijn er iedere keer verbeterlagen gemaakt. De succesfactoren bleken de fysieke aanwezigheid van RMC in de school en een verbetering van de kwaliteit van de verzuimmeldingen door het roc. Het roc zorgt ervoor dat RMC bij een verzuimmelding ook daadwerkelijk in actie kan komen.

“Landelijk zie je nogal wat scepsis over wat je kan doen op verzuim 18+. Dat je veel meldingen krijgt en niet effectief kan inzetten. Maar die mening delen wij niet. Er is hier een cultuur dat we ons zorgen maken over alle jongeren, of ze nou 18- of 18+ zijn.”

Iedere jongere heeft een studentcoach (docent). De rol van de coach is groot, hij of zij zoekt contact met de student en indien nodig met ouders en is het eerste aanspreekpunt van de zorgcoördinator. De school heeft eigen verzuimbegeleiders aangesteld die het gesprek aangaan met studenten die mogelijk een 16-uurs melding hebben, maar niet langdurig afwezig zijn. Er wordt getrechterd of jongeren die weinig aanwezig zijn naar een zorgcoördinator gaan, hulpverlening nodig hebben of naar RMC gaan. Er is een maandelijks overleg met alle zorgcoördinatoren en verzuimbegeleiders waar alle studenten die verzuimen besproken worden. RMC is vaak al bekend met de jongeren die gemeld worden. Ook zit er bij de melding een volledig formulier met informatie over de inzet vanuit school tot dan toe.

RMC Brabant Noord Oost heeft drie RMC-consulenten (in combifunctie met leerplicht) die intern werken op het ROC de Leijgraaf (KW I). Dit wordt bekostigd vanuit de middelen van de regionale aanpak voortijdig schoolverlaten met aanvullende financiering vanuit de gemeenten.

“RMC Brabant Noord Oost en ROC de Leijgraaf (KW I) hebben samen besloten dat ze dit belangrijk vinden en investeren dan ook om het goed uit te voeren.”

2 Recente onderzoeken rond verzuim 18- en 18+

Recent zijn drie onderzoeken uitgevoerd die nut en noodzaak aantonen van een verandering in de huidige verzuimaanpak van zowel verzuim 18- als 18+.

1. Ziekteverzuim en kortdurend ongeoorloofd verzuim in het onderwijs, 2021, KBA Nijmegen

In opdracht van het ministerie van VWS heeft KBA Nijmegen onderzoek gedaan naar ziekteverzuim (geoorloofd verzuim) en kortdurend ongeoorloofd verzuim (korter dan 16 uur in 4 weken) in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Dit onderzoek richtte zich vooral op leerlingen onder de 18 jaar. Dit onderzoek laat zien dat naarmate jongeren ouder worden het verzuim toeneemt. Ook geeft het onderzoek aan dat de huidige verzuimaanpak niet voldoet. Scholen sturen nu voornamelijk op ongeoorloofd verzuim omdat de Leerplichtwet bepaalt dat zij dit verzuim moeten melden. Dit gebeurt bij verzuim van meer dan 16 uur in 4 weken. Scholen hebben meestal wel beleid voor (langdurig) zieke leerlingen. Deze aanpak kent echter een aantal problemen:

- De aanpak tussen en binnen scholen verschilt sterk, waardoor nog geregeld geen of te laat actie wordt ondernomen bij studenten die veel of vaak ziek zijn;
- De verzuimregistratie wordt niet altijd goed bijgehouden;
- De mate van zicht en sturing verschilt op patronen van al het verzuim en de samenhang tussen ziekte en spijbelen wordt onvoldoende gelegd;
- De rol van actoren zowel binnen als buiten de school, zoals de jeugdgezondheidszorg of de leerplichtambtenaar, is vaak niet helder of eenduidig.

KBA beveelt aan werk te maken van een eenduidige registratie van al het verzuim, in te zetten op het herkennen van patronen in het verzuim en het voeren van effectief aanwezigheidsbeleid.

2. Geoorloofd verzuim in het mbo, 2021, KBA Nijmegen

Ingrado heeft in samenwerking met de MBO Raad, en in opdracht van het ministerie van OCW, een onderzoek laten uitvoeren door KBA Nijmegen naar geoorloofd verzuim in het mbo. Dit onderzoek betreft een kwantitatieve verkenning met daarin interviews met vertegenwoordigers van tien mbo-instellingen. Bovendien is een kwantitatieve verkenning gedaan met betrekking tot de verzuimcijfers (over schooljaar 2018-2019) van twee mbo-instellingen. Het richt zich op de gehele mbo-populatie, studenten van 18- en 18+.

De belangrijkste conclusies en aanbevelingen die uit het onderzoek naar voren kwamen zijn:

- De aard en omvang van verzuim. De verzuimproblematiek is niet goed in beeld bij de mbo-instellingen. Omdat een succesvolle aanpak van verzuim begint bij een goed inzicht in de aard en omvang van de problematiek luidt de aanbeveling om te investeren in de registratie van aan- en afwezigheid.
- Stapeling in de verzuimproblematiek. Een eerste verkenning op de cijfers van twee mbo-instellingen laat bij een deel van de studenten een alarmerende stapeling zien van stapeling van geoorloofd en ongeoorloofd verzuim. Ziekteverzuim en ongeoorloofd verzuim kennen nu een gescheiden wijze van registratie en opvolging, waardoor het verband onvoldoende zichtbaar wordt.
- Eenheid in aanpak verzuim. Er zijn veel verschillen in de aanpak van verzuim tussen mbo-instellingen, maar vooral ook binnen mbo-instellingen (tussen locaties, opleidingsteams, opleidingen). Dit geldt voor werkwijzen en procedures, voor de rol van professionals en voor de samenwerking met ouders/verzorgers en externe partijen zoals leerplicht, RMC en jeugdarts. De grote verschillen in aanpak en werkwijzen leiden tot verschillen in kwaliteit en niveau van de begeleiding van studenten binnen dezelfde mbo-instelling. De aanbeveling luidt meer eenheid en uniformiteit aan te brengen in de aanpak en werkwijze ten aanzien van verzuim.
- Relatie verzuim en voortijdig schoolverlaten. Vrijwel alle voortijdig schoolverlaters hebben eerder verzuimd. Er zijn echter ook studenten die verzuimen en niet uitvallen. Een deel van het verzuim kan daarom gezien worden als voorbode van voortijdig schoolverlaten. De verzuimaanpak is een belangrijk 'instrument' om problemen vroeg te signaleren, zodat tijdig ondersteuning geboden kan worden.
- Aanpak en werkwijze van gemeenten (leerplicht en RMC) verschilt. Een mbo-instelling heeft met verschillende gemeenten en RMC-regio's te maken, elk met een eigen aanpak. Het is voor scholen daardoor niet altijd duidelijk wat zij van een leerplichtambtenaar of RMC-consulent kunnen verwachten.

'Drijvel alle regio's werken vanuit een preventief kader aan verzuim 18+ en proberen waar mogelijk aan te sluiten op de verzuimaanpak 18- in hun regio'

VOORBEELD

ROC Midden Nederland, opleiding servicemedewerker niveau 2

Er wordt veel aandacht besteed aan verzuim met als doel de jongeren binnen te houden. ROC Midden Nederland in Amersfoort, opleiding servicemedewerker, heeft een supportteam binnen de school dat zich met verzuim bezighoudt. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen 18- en 18+, de grens is 16 uur in 4 weken.

Bij het studieadvies gaat het om de studievoortgang. Maar zaken als aanwezigheid, beroepshouding en stage worden hier ook bij betrokken. Als een jongere verzuimt dan gaat de studentcoach met hem of haar in gesprek. Ook wordt geprobeerd iemand uit de omgeving van de jongere te laten aanhaken, zoals ouders/verzorgers of een vriend(in). Als de studentcoach er niet uitkomt dan neemt het supportteam het over. Er wordt dan onder meer een persoonlijk plan gemaakt.

De opleiding vindt het belangrijk dat studenten zich gezien en gehoord voelen. Dat de student voelt dat docenten betrokken zijn. En dat bepaald gedrag ook consequenties heeft. Docenten bieden duidelijke kaders zoals op tijd zijn en dingen afmaken.

ROC Midden Nederland, locatie Amersfoort, heeft al jaren goede afspraken met RMC. Veel verzuim wordt door de school zelf opgepakt, de student wordt aangesproken. Als de melding niet door de school kan worden opgelost, dan wordt 'actie gewenst' aangevinkt en doorgezet naar RMC. De school zoekt dan haar contactpersonen bij RMC op om de jongere warm over te dragen.

RMC komt vooral in actie als een jongere helemaal uit beeld is. RMC gaat dan op huisbezoek of denkt mee of er trajecten zijn, bijvoorbeeld in een pitstop-setting, die de juiste ondersteuning kunnen bieden aan de jongere. RMC is een meedenkpartner waar de school mee kan optrekken.

3. Verzuim 18+ en monitoring jongeren in een kwetsbare positie, 2022 Regioplan

Ingrado heeft in samenwerking met de MBO Raad, en in opdracht van het ministerie van OCW, een onderzoek laten uitvoeren naar de verzuimaanpak 18+ en de monitoring van jongeren in een kwetsbare positie (Jikp). Dit onderzoek is uitgevoerd onder 52 RMC-(sub)regio's. Vrijwel alle regio's werken vanuit een preventief kader aan verzuim 18+ en proberen waar mogelijk aan te sluiten op de verzuimaanpak 18- in hun regio. Regio's pakken daarmee veel meer op dan alleen de wettelijk verplichte RMC-meldingen van jongeren die langer dan 1 maand niet op school zijn verschenen.

Belangrijke randvoorwaarden/wensen vanuit RMC voor de verzuimaanpak 18+:

- Een gezamenlijke en eenduidige verzuimaanpak voor mbo en RMC;
- Tijdige en correcte verzuimregistratie en melding door mbo-instellingen;
- Voldoende capaciteit en middelen voor RMC om de verzuimaanpak 18+ vorm te geven.

Aanbeveling vanuit Regioplan betreffende verzuim 18+:

Werk samen met het mbo aan het versterken en verbeteren van een eenduidig verzuimbeleid op mbo-instellingen. De verzuimaanpak voor jongeren van 18 jaar en ouder wordt gelijkgetrokken met die van studenten die jonger zijn dan 18.

VOORBEELD

Pilot risicogericht melden ROC Airport en RMC Amsterdam

RMC Amsterdam heeft in 2013 met mbo-scholen in de regio afgesproken dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen verzuim 18- en 18+. Dat had als reden dat het voor de scholen lastig is om vast te stellen of zij met een 18-minner of 18-plusser te maken hebben. In de praktijk blijkt nu echter dat scholen, door verzuim na 16 uur te melden, te weinig tijd hebben om de eerste actie te ondernemen en adequaat te handelen. Ook blijkt dat het aantal verzuimmeldingen hoger werd doordat scholen beter gingen registreren.

RMC Amsterdam en ROC Airport hebben inmiddels een pilot gedraaid met risicogericht melden van verzuim. Hiervoor was commitment nodig vanuit de school, de opleiding en de opleidingsmanagers en een goede informatievoorziening over verzuim vanuit de zorgcoördinatoren. De pilot is beide partijen goed bevallen doordat de school nu verantwoordelijk is voor de student, voor de eerste actie en ook voor het vervolg. Wel stelt het ROC Airport dat er kaders nodig zijn, dat het niet alleen aan de scholen is om alles te verzinnen. Er is een duidelijke visie nodig op het beoogde doel en vervolgens is een goede evaluatie van belang.

“Hoe kan je een effectieve verzuimaanpak 18+ neerzetten waarbij je uitgaat van wat de student nodig heeft om zijn of haar opleiding succesvol af te ronden?”

Wat is risicogericht melden?

Risicogericht melden houdt in dat alleen die jongeren bij RMC gemeld worden van wie de mbo-school inschat dat er een groot risico is op voortijdige uitval en waar de actie en deskundigheid van RMC gewenst is. RMC is van toegevoegde waarde bij verzuim 18+ omdat zij een ander instrumentarium tot haar beschikking heeft.

De wettelijke verplichting van een RMC-melding (verzuim van 4 aaneengesloten lesweken) vormt de ondergrens. Dan moet áltijd gemeld worden.

Het onderwijs neemt haar verantwoordelijkheid voor de doelgroep van 18 jaar en ouder en is als eerste aan zet bij verzuim (signalering, gesprekken met studenten, inzetten zorg, etc.). De school heeft hierdoor ook de tijd om het verzuim met de student te bespreken, te achterhalen wat de reden van het verzuim is en eventueel externe hulp in te schakelen (denk aan mbo-jeugdteam, inzet loopbaan-expertisecentrum, budgetcoach, etc.) voordat de melding verplicht de deur uit moet.

Vervolg

RMC Amsterdam en de mbo-scholen in Amsterdam zijn momenteel op zowel bestuurlijk, beleidsmatig als uitvoerend niveau in gesprek over eventuele volgende stappen.

3 Aandachtspunten vanuit de praktijk verzuim 18+

In het voorjaar van 2022 heeft Ingrado gesprekken gevoerd met mbo-scholen en RMC-teams over de verzuimaanpak 18+. Hieronder een weergave van de belangrijkste aandachtspunten die uit deze gesprekken naar voren kwamen.

Capaciteit en inzet RMC

Verzuimregistraties van scholen zijn sinds het maken van de landelijke afspraken in 2015 verbeterd hetgeen resulteert in meer meldingen. De meeste RMC-teams ervaren een tekort aan financiële middelen om alle taken goed uit te kunnen voeren.¹ Dit gaat in veel regio's ten koste van het (geheel) kunnen oppakken van verzuimmeldingen van jongeren van 18 jaar en ouder. RMC-teams geven aan dat ze meer zouden willen doen op verzuim 18+ om zo uitval te voorkomen. De RMC-functie ontvangt geen specifieke middelen voor de aanpak van verzuim 18+.

Er bestaan verschillen tussen de RMC-regio's in de manier waarop zij verzuimmeldingen 18+ oppakken. De ene regio loopt alle meldingen na, zoekt contact met school en studenten terwijl een andere regio alleen een waarschuwingsbrief stuurt. Sommige RMC-teams zijn aanwezig op de mbo-scholen en voeren daar verzuimgesprekken, andere richten zich op de jongeren buiten de school en leggen bijvoorbeeld huisbezoeken af op verzoek van de school.

RMC wil meer effectief kunnen inzetten op verzuim. Veel RMC-teams vinden het lastig om de jongeren voor wie zij een verschil kunnen maken uit de grote hoeveelheid meldingen te filteren. Hoe kunnen mbo-scholen en RMC-teams hier goede afspraken over maken?

RMC-teams geven aan dat verzuimmeldingen van scholen vaak onvolledig zijn. Zo is het vaak niet duidelijk of de studieloopbaanbegeleider (slb'er) zelf al met de jongere heeft gesproken en de reden van het verzuim heeft achterhaald en wat de school nu verwacht van het RMC. Er is geen direct contact tussen RMC en slb'er/mentor. RMC vraagt extra informatie op bij de verzuimadministratie van de school, die dit op haar beurt weer navraagt bij de mentor/slb'er. Hierdoor ontstaat vertraging in het oppakken van verzuimsignalen en de inzet van begeleiding. Inzet op de kwaliteit van de meldingen en goede afspraken met de scholen over wanneer RMC aan zet is, lijken de eerste prioriteit om effectiever te kunnen werken.

Inzet mbo-scholen

Mbo-scholen zetten in op het voorkomen van verzuim door de slb'er of de mentor regelmatig voortgangsgesprekken te laten voeren met studenten. De slb'er/mentor voert ook het eerste gesprek bij verzuim.

Alle mbo-scholen hebben eerste-, tweede- en derdelijns ondersteuning. Eerstelijns ondersteuning wordt geboden in de klas door de docent of door een andere deskundige zoals een expert passend onderwijs. Neemt het verzuim niet af of zijn er zorgen, dan doet de slb'er een beroep op de tweedelijns ondersteuning. Deze wordt buiten de klas geboden door loopbaanadviseurs, schoolmaatschappelijk werk of een schoolpsycholoog. Derdelijns is de ondersteuning van externe partijen zoals de jeugdarts of de ggz-psycholoog. Deze ondersteuning vindt zowel op school plaats als daarbuiten.

Een aantal mbo-scholen geven aan dat het een uitdaging is om na corona studenten weer in de klas te krijgen. Veel jongeren zijn gedemotiveerd en hebben last van psychische problemen. Scholen onderzoeken hoe zij meer tegemoet kunnen komen aan de behoeften van jongeren. Is bijvoorbeeld meer flexibiliteit door deels online-onderwijs aan te bieden een oplossing of is juist meer klassikaal aanwezig zijn op school verstandig vanwege de groepsbinding?

De samenwerking met RMC wordt door mbo-scholen wisselend ervaren. Het wordt gewaardeerd als de RMC-consulent regelmatig aanwezig is op school, aangezien een vast contactpersoon duidelijkheid geeft. Op een aantal scholen is RMC regelmatig op locatie aanwezig met een soort eerstelijns bevoegdheid voor andere gemeenten. Bij aanhoudend verzuim neemt de lokale consulent het over.

Scholen vinden het prettig als RMC meedenkt zodra blijkt dat onderwijs niet langer passend is. Ook waarderen zij de outreachende benadering van RMC als de school geen contact meer kan krijgen met een student. Sommige scholen ervaren onvoldoende capaciteit bij RMC en wellicht ook onvermogen om thuiszitters, spijbelaars en zieke studenten te bereiken.

Verplichte melding

Het is op dit moment wettelijk verplicht dat scholen melden als jongeren van 18 jaar en ouder vier weken onafgebroken niet aanwezig zijn op de opleiding. Een aantal scholen geven aan dat zo'n melding eigenlijk weinig zin meer heeft, aangezien er dan vaak al tot uitschrijving wordt overgegaan. Ook RMC kan weinig doen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen aangezien de vsv-melding (schooluitschrijving) vaak snel volgt. Op de schoolverlaters factsheets van Maastricht² geven jongeren zelf aan dat ze heel beperkt met school hebben overlegd bij het stoppen met de opleiding.

1 Voortgangsonderzoek Aanpak VSV en jongeren in kwetsbare positie | Kohnstamm Instituut

2 Research Centre for Education and the Labour Market | Schoolverlatersonderzoeken | School leaver surveys (roa.nl)

VOORBEELD

ROC Nijmegen

De overstap van focus op verzuim naar denken in aanwezigheid is bij ROC Nijmegen al in gang gezet. ROC Nijmegen heeft een presentieteam van 18 mensen, dat deel uitmaakt van de tweedelijns ondersteuning. Als een student niet aanwezig is, wordt er altijd contact gezocht en geïnformeerd wanneer hij of zij er weer zal zijn. Mocht de student er dan nog niet zijn, dan wordt er direct weer gebeld. Aan het eind van de week worden alle ziekgemelde studenten automatisch beter gemeld. Als ze op maandag nog niet naar school kunnen, moeten zij zich opnieuw ziekmelden.

In de regio Nijmegen bestond altijd de afspraak dat er geen onderscheid werd gemaakt in verzuim 18- en 18+, alle verzuim van 16 uur in 4 weken werd gemeld. Dit is vanwege capaciteit bij het RMC-team weer teruggedraaid naar de wettelijke regeling dat er gemeld wordt bij 4 weken afwezigheid. Wel kan er bij zorg, dreigende schooluitval en recidive eerder gemeld worden via 'overig verzuim'.

Wat is werkbaar volgens ROC Nijmegen? Afwezigheid is ongewenst, of het nou geoorloofd of ongeoorloofd is. Als school moet je actie ondernemen.

“Wij willen als school verantwoordelijk zijn voor de verzuimaanpak en zelf het moment kiezen dat externe partners worden ingezet.”

RMC Nijmegen wilde effectiever inzetten op verzuim 18+ aangezien er veel meldingen binnenkwamen waar geen actie van RMC nodig was. Het gevolg was onnodig administratief werk. De kracht van RMC zit in het meekijken naar wat de beste weg voor een jongere is: weer gemotiveerd verder met de opleiding, een nieuwe opleiding of een combinatie van werken en leren. Het RMC-team is daarom aangesloten bij het loopbaanteam van het ROC Nijmegen.

Verzuimaanpak 18+ zelfde als 18-?

Mbo-scholen geven in de gesprekken aan dat het hun voorkeur heeft om geen onderscheid te maken tussen minder- en meerderjarige studenten. RMC-teams geven aan dat het aantal meldingen verzuim 18+ alleen maar is toegenomen en dat zij hierdoor verzanden in veel extra administratief werk.

De voorgestelde wetwijziging 'Terugdringen van verzuim' wil het mogelijk maken dat scholen ook geoorloofd verzuim van leer- en kwalificatieplichtige studenten melden. Hierdoor krijgen zowel scholen als leerplichtambtenaren een helder beeld van het verzuim en kan er sneller ondersteuning geboden worden wanneer afwezigheid zorgelijk is. Voor meerderjarige jongeren heeft de school wel het complete beeld van het verzuim, maar mag alleen het ongeoorloofde verzuim gemeld worden bij RMC. Dit zorgt voor een verschil in de aanpak van verzuim 18- en 18+.

Zowel mbo-scholen als RMC-teams hebben voor meerderjarige studenten te maken met een ander netwerk voor zorg en doorverwijzing dan voor minderjarige studenten. Zo wordt er bijvoorbeeld voor studenten van 18 jaar en ouder een beroep gedaan op de WMO in plaats van op jeugdzorg. Zowel mbo-scholen als RMC-teams geven aan dat het soms lastig is om de juiste ondersteuning of een passend traject te vinden voor een jongere omdat deze qua leeftijd, opleidingsniveau en/of problematiek weer net niet tot de doelgroep behoort waarvoor ondersteuning beschikbaar is.

Buitenstudenten

Veel mbo-scholen hebben studenten uit verschillende gemeenten en regio's. Hierdoor hebben zij ook te maken met RMC-teams uit verschillende regio's. Vaak maakt het team van de RMC-regio waar de school gevestigd is de samenwerkingsafspraken met de school. Andere RMC-regio's zouden daarbij moeten aansluiten, maar in de praktijk gebeurt dit niet altijd. Scholen hebben daardoor te maken met verschillende aanpakken van en opvattingen over het verzuim van studenten. Scholen hebben de voorkeur voor een vaste contactpersoon vanuit RMC die bij aanhoudende afwezigheid schakelt met het lokale RMC-team.

'Scholen hebben de voorkeur voor een vaste contactpersoon vanuit RMC'

4 Hoe nu verder?

Het melden van schoolverzuim is belangrijk, ook het verzuim van 18-plussers. Zowel mbo-scholen als RMC-teams geven in de gesprekken aan dat verzuim een voorbode kan zijn van voortijdig schoolverlaten. Uit de gesprekken kwam echter ook naar voren dat de huidige werkwijze niet leidt tot een afname van verzuim en voortijdig schoolverlaten van 18-plussers. Bovendien leidt de wijze waarop bestaande afspraken worden nageleefd tot een toenemende werkdruk bij RMC.

Hieronder een aantal aandachtspunten bij het ontwikkelen van een nieuwe aanpak voor verzuim 18+.

Melden dient een doel

Zowel mbo-scholen als RMC zien verzuim als mogelijk signaal van achterliggende problematiek. Misschien voldoet de opleiding niet aan de verwachtingen van de student, zijn er problemen op het gebied van financiën of huisvesting, in de thuissituatie of zijn er psychische problemen. Melden van verzuim is geen doel op zich, maar wil helpen voorkomen dat het verzuim toeneemt en dat de student uitvalt. Door direct contact te zoeken met een student, kan er tijdig hulp of ondersteuning worden ingezet.

'Laten we jongeren missen als ze er niet zijn en laten we hen zien als ze er zijn'

Melden van verzuim is mensenwerk

Scholen zijn beter en meer gaan registreren en melden en er is meer zorg de scholen ingekomen. Daarnaast is de rol van leerplicht/RMC veranderd – zoals ook te lezen is in het recente onderzoek naar de methodische aanpak schoolverzuim (MAS) van het ministerie van Justitie en Veiligheid¹. De taak van RMC is samen met onderwijs te onderzoeken wat de oorzaken van het verzuim zijn en te werken aan oplossingen. Scholen moeten een 'bewuste' melding doen zodat RMC deze taak kan oppakken. Dat betekent dat er een afweging wordt gemaakt op basis van schoolprestaties, zorgen om de student, gedrag van de student, mate van afwezigheid. Het melden van verzuim is mensenwerk en niet een louter administratief proces.

Rollen en verantwoordelijkheden

Voor een effectieve verzuimaanpak is het van belang dat duidelijk is welke rol en verantwoordelijkheden de school heeft en welke bij RMC liggen. Ook de componenten van een effectieve samenwerking moeten duidelijk omschreven zijn. Daarbij gaat het om vragen als: Wanneer is school aan zet en wanneer komt RMC in beeld? Wat heeft een student nodig en wat is het goede moment voor een interventie van een externe partij?

Een minimale variant is dat een melding wordt gedaan bij RMC als jongeren gaan stoppen met hun opleiding of als de kans hierop groot is (toekomstgesprek/exitgesprek). Een aanvullende taak voor RMC zou kunnen liggen bij jongeren die een aanzienlijke kans op uitval hebben en de acties van school tot onvoldoende resultaat leiden. Dit geldt ook voor jongeren die door school niet bereikt kunnen worden. Dan kan, eventueel via een melding, RMC betrokken worden. Deze melding moet wel goed gevuld zijn. RMC kan als externe partij bemiddelen, meedenken met de jongere en/of school en heeft vaak een goed beeld van de sociale kaart. Eventueel kan RMC ook op huisbezoek gaan. De taak van RMC is dan afgebakend, en RMC wordt dan alleen ingeschakeld op verzoek van de school.

Nieuwe landelijke afspraken zouden kunnen bestaan uit een minimale variant voor RMC voor 18-plussers, van 'licht naar zwaar' beschreven, en waar regio's zelf aanvullende afspraken kunnen maken.

Focus op aanwezigheid

De focus op aanwezigheid is belangrijk voor zowel scholen als RMC, ook als het gaat om 18-plussers. 'Je bent 18+, dus zelf verantwoordelijk', gaat niet meer op in een tijd van toenemende psychische kwetsbaarheid onder jongeren.

Focus op aanwezigheid betekent ook onderzoek naar de vraag waarom in de ene opleiding studenten meer aanwezig zijn dan in de andere. En in hoeverre hebben docenten/mentoren zicht op de aanwezigheid van hun studenten en komen zij in actie? Ook bewustzijn dat de kwaliteit van het onderwijs een rol speelt in de motivatie van studenten om aanwezig te zijn is van belang.

Aandacht voor aanwezigheid moet centraal staan in het denken en handelen binnen mbo-scholen en RMC-teams maar ook het uitgangspunt vormen van beleid en wet- en regelgeving. Laten we jongeren missen als ze er niet zijn, laten we hen zien als ze er zijn en laten we zorgen voor een goede ondersteunings- en zorgstructuur voor studenten die dit nodig hebben.

MEER INFORMATIE:

- [We missen je \(2015\): huidige afspraken met scholen, DUO en RMC omtrent meldingen.](#)
- [Handboek Verzuim MBO](#)
- [Routekaart RMC](#)

¹ [Ingrado - Iedere jongere heeft recht op ontwikkeling](#)

Ingrado